

RITAREITA - VAAKUNOITA - UNIVORMUJA

(Julkaistu aikaisemmin Suomen Sotilas -lehdessä)

Kuten Suomen Sotilaan lukijat ovat havainneet, kirjallisuuspalstani on usein sijoitettu ystäväni Jukka Suvisaaren heraldiikkapalstan viereen. Ne tukevatkin toisiaan monella tavalla ja erityisesti tällä kertaa, kuten otsikkoni antaa ymmärtää.

Kun suomalaisille puhuu "ritareista", monien ajatukset menevät Marskin ritareihin - Mannerheim-ristin 191 saajaan. Marskin ritareista on kirjoitettu lukuisia kirjoja, joista uusimpia on esitelty tämänkin lehden palstoilla. Vähemmän tunnettua on kuitenkin, että heillä on oma säätiönsä, joka äskettäin julkaisi 50-vuotishistoriikkinsa. Eversti Ilmari Hurmerinnan kirjoittama Mannerheim-ristin ritarien säätiö 50 vuotta 1951-2000 antaa hyvän kuvan siitä toiminnasta, jota säätiö on ritareiden hyväksi tehnyt. Teos sisältää paljon mielenkiintoista tietoa, mm. ritareista ulkopuolisten huomionosoitusten kohteena ja kirjailijoiden aiheena. Kirja ei ole myytävänä, mutta säätiö on tiettävästi lahjoittanut sitä joihinkin kirjastoihin.

*

Ritari-sanan alkuperäinen merkitys on aatelinen, ratsastava soturi. Myöhemmässä, osittain rauhanomaisemmassa merkityksessä se elää edelleen meilläkin, esimerkiksi Ritarihuoneen nimessä. Suomen Ritarihuone perustettiin Ruotsin menetettyä Suomen Venäjälle Haminan rauhassa 1809. Ennen sitä Tukholmassa sijaitseva Ruotsin Ritarihuone oli koko valtakunnan aateliston "koti". Useimmat Tukholman-kävijät ovat ohittaneet tuon upean barokkirakennuksen eduskuntatalon ja vanhan kaupungin tuntumassa, monasti tietämättä mikä rakennus on kyseessä. Jokin aika sitten ilmestyi Ruotsin Ritarihuoneesta upea kirja, nimeltään yksinkertaisesti Riddarhuset.

Riddarhuset on taittonsa ja kuviensa puolesta kauneimpia kirjoja, mitä olen pitkiin aikoihin nähnyt. Kuvitus esittää sekä Ritarihuoneen rakenuksena että myös siellä olevia kalusteita, taideteoksia ja - tietenkin - vaakunoita. Alf Åbergin ja muiden kirjoittajien asiantunteva teksti johdattelee lukijan aateliston syntyyn ja kehitykseen sekä itse rakennuksen historiaan.

*

Vaakunoiden käyttö oli yleistä myös keskiaikaisessa Ruotsissa. Entinen valtionheraldikko Jan Raneke on suorittanut tavattoman suuren työn kerätessään tiedot mahdollisimman monesta näistä vaakunoista. Tietoja on löytynyt vanhoista asiakirjoista, sineteistä kirkkojen seinämaalauksista ja muista rakennuksista, veistoksista ja maalauksista jne. Tutkimustensa tulokset hän julkaisi 1980-luvulla teoksessaan Svenska medeltidsvapen, joka on ollut loppuunmyyty jo pitkään. Pieni Nya Doxa-kustantamo on nyt julkaissut tästä klassikosta täydennetyin uusintapainoksen, joka kuuluu jokaisen suomalaisen heraldiikka harrastavan henkilön kirjahyllyyn.

*

Venäläinen sotilashistoria on monestakin syystä kiinnostavaa meille suomalaisille. Venäläiset sotilaspuvut kuuluivat Suomenkin arkeen aina vuoteen 1917, mutta julkaistua tietoa niistä on varsin niukasti. Amerikkalainen mm. militaria-aiheisia kirjoja kustantava Schiffer Publishing on tuonut markkinoille upean, isokokoisin ja kauttaaltaan värikuvin varustetun teoksen, jossa esitellään tunnetun saksalaisen sotilastaitelijan Herbert Knötel nuoremman maalauksia.

Ajallisesti kolmeen eri sarjaan jakautuvat kuvat kattavat kauden 1907-1946. Ensimmäiset sata kuvaa esittää pääasiallisesti keisarillisen Venäjän univormuja, seuraavat 45 kuvaa on maalattu amerikkalaisten sotilasviranomaisten toimeksiannosta Berliinissä välittömästi toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Viimeiset 50 kuvaa esittävät Neuvostoliiton sotilaspukuja ajalta 1921-1946.

Uniforms of Imperial and Soviet Russia In Color on - melko korkeasta hinnastaan huolimatta - tärkeä ja suositeltava lähde-teos.

Markus Anaja

Ilmari Hurmerinta, Mannerheim-ristin ritarien säätiö 50 vuotta 1951-2000. Mannerheim-ristin ritarien säätiö, Helsinki 2001. 351 sivua, kuvitettu.

Alf Åberg, Claes Ellehag, Anna Hamilton, Riddarhuset. Byggförlaget, Stockholm 1999. 208 sivua, n. 200 värikuvaa. Hinta SEK ???

Jan Raneke, Svenska medeltidsvapen I-III. Nya Doxa, Nora 2001. 958 + 124 + 219 sivua. Hinta yhteensä SEK ???

Robert W. Kenny, Uniforms of Imperial and Soviet Russia In Color, 200 sivua, kauttaaltaan värikuvia. Schiffer Publishing, Atglen PA, 2001. Hinta GBP 39.95 (+ postimaksu). Tilattavissa kustantajan eurooppalaiselta välittäjältä Bushwood Books Ltd, 6 Marksbury Avenue, Kew Gardens, Surrey TW9 4JF, UK (sekä ulkomaisia kirjoja myyvistä kirjakaupoista).